

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 9.12.2021 r.
COM(2021) 778 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Budowanie gospodarki służącej ludziom: plan działania na rzecz gospodarki społecznej

{SWD(2021) 373 final}

1. WPROWADZENIE

Każdego dnia około 2,8 mln podmiotów gospodarki społecznej w Europie¹ oferuje konkretne i innowacyjne rozwiązania dla kluczowych wyzwań, przed którymi stoimy. Podmioty te tworzą i utrzymują wysokiej jakości miejsca pracy, przyczyniają się do włączenia społecznego grup w niekorzystnej sytuacji i ich integracji na rynku pracy oraz do równych szans dla wszystkich, napędzają zrównoważony rozwój gospodarczy i przemysłowy, promują aktywny udział obywateli w naszych społeczeństwach, odgrywają ważną rolę w europejskich systemach opieki społecznej oraz uczestniczą w rewitalizacji obszarów wiejskich² i wyludnionych³ w Europie.

Podczas pandemii COVID-19 wiele podmiotów gospodarki społecznej znalazło się na pierwszej linii sytuacji kryzysowej. Produkowały one maski ochronne, wspierały e-edukację cyfrową, pomagały osobom w potrzebie i udzielały społecznościom lokalnym pomocy w pobliżu.

Części gospodarki społecznej przyczyniają się do **transformacji ekologicznej i cyfrowej** przez dostarczanie zrównoważonych towarów i usług oraz niwelowanie przepaści cyfrowej. Ich partycypacyjne modele biznesowe, w których uwzględnia się potrzeby obywateli, pracowników i innych zainteresowanych stron, pomagają zapewnić sprawiedliwą transformację.

Ponadto gospodarka społeczna przyczynia się do zróżnicowania form przedsiębiorstw w Europie, dzięki czemu konsumenci mają większy wybór, a jakość produktów/usług jest lepsza. Gospodarka społeczna wnosi istotny wkład w PKB w państwach, w których jest najbardziej rozwinięta, np. we Francji wkład ten wynosi 10 %⁴. Z tego powodu uznano ją za trzon ekosystemu „gospodarki bliskości i gospodarki społecznej”, jednego z 14 ekosystemów przemysłowych określonych w aktualizacji strategii przemysłowej UE⁵.

Gospodarka społeczna może pomóc we wdrażaniu zasad Europejskiego filaru praw socjalnych oraz w realizacji planu działania z 2021 r. na rzecz tego filaru i w osiągnięciu głównych celów na 2030 r., na przykład dotyczących zwiększenia wskaźnika zatrudnienia i zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W gospodarce społecznej zatrudnionych jest około 13,6 mln osób; wskaźnik płatnego zatrudnienia w poszczególnych państwach członkowskich wynosi od 0,6 % do 9,9 %⁶. Świadczy to o nierównomiernym rozwoju

¹ Liczba ta dotyczy UE-28. Zob. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, *Najnowsze zmiany w gospodarce społecznej w Unii Europejskiej*, Monzon J. L. i Chaves R., 2017, s. 79.

² Zob. „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE”, COM(2021) 345 final.

³ Krlev G., Pasi G., Wruk D., Bernhard M., *Reconceptualising the Social Economy* [Zmiana koncepcji gospodarki społecznej], Stanford Social Innovation Review, 2021.

⁴ <https://www.economie.gouv.fr/leconomie-sociale-et-solidaire>

⁵ W zaktualizowanej strategii przemysłowej UE zaproponowano 14 ekosystemów przemysłowych w celu uwzględnienia nowych okoliczności wynikających z kryzysu związanego z COVID-19, a strategia ta ma na celu pokierowanie transformacją w stronę bardziej zrównoważonej, cyfrowej, odpornej gospodarki konkurencyjnej na arenie światowej, COM(2021) 350 final.

⁶ Zob. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, *Najnowsze zmiany w gospodarce społecznej w Unii Europejskiej*, Monzon J. L. i Chaves R., 2017, s. 83.

gospodarki społecznej w UE, lecz pokazuje również, że w szeregu państw członkowskich i regionów istnieje **duży niewykorzystany potencjał gospodarczy i potencjał tworzenia miejsc pracy pod względem gospodarki społecznej**, jeżeli wprowadzi się odpowiednie środki.

Gospodarka społeczna uzupełnia działania państw członkowskich w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych w sposób racjonalny pod względem kosztów. Uzupełnia również ich starania mające na celu integrację młodzieży i grup w niekorzystnej sytuacji (np. osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, długotrwale bezrobotnych, osób pochodzących ze środowisk migracyjnych, mniejszości rasowych lub etnicznych (zwłaszcza Romów), osób samotnie wychowujących dzieci) na rynku pracy i w całym społeczeństwie⁷. Gospodarka społeczna na przykład pomaga budować pomosty umożliwiające osobom z niepełnosprawnościami uzyskanie zatrudnienia na otwartym rynku pracy oraz świadczy usługi niezbędne do wspierania niezależnego życia tych osób. Ponadto gospodarka społeczna przyczynia się do poprawy równości płci. Z jednej strony wiele kobiet ma dostęp do rynku pracy dzięki miejscom pracy stworzonym przez gospodarkę społeczną, a z drugiej strony usługi społeczne i opiekuńcze świadczone w ramach gospodarki społecznej umożliwiają kobietom dostęp do szerszego rynku pracy.

Podobnie gospodarka społeczna przyczynia się do **osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju⁸ na szczeblu unijnym i globalnym**. Wynika to z tego, że na całym świecie działa ona na rzecz ograniczania ubóstwa, transformacji w kierunku zrównoważonych miast i społeczności, odpowiedzialnej konsumpcji i produkcji oraz zrównoważonego finansowania. W związku z tym organizacje oparte na współpracy i nienastawione na zysk są kluczowym filarem odporności społecznej i gospodarczej Europy⁹.

Gospodarka społeczna ma potencjał, by przekształcić gospodarkę po pandemii COVID-19 dzięki sprzyjającym włączeniu społecznemu i zrównoważonym modelom gospodarczym prowadzącym do bardziej sprawiedliwej transformacji ekologicznej, gospodarczej i społecznej.

Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności daje państwom członkowskim znaczące możliwości wdrożenia reform i realizacji inwestycji za pomocą przedsiębiorczości społecznej sprzyjającej włączeniu. Ponadto niektóre państwa członkowskie uznały gospodarkę społeczną i przedsiębiorczość sprzyjającą włączeniu społecznemu za priorytet w swoich krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności. Komisja będzie monitorować wdrażanie przez państwa członkowskie krajowych planów i wspierać państwa w ich realizacji.

Gospodarka społeczna ma do odegrania kluczową rolę w przechodzeniu na piękniejsze, bardziej zrównoważone i bardziej sprzyjające włączeniu społecznemu przestrzenie mieszkalne i style życia promowane przez **nowy europejski Bauhaus¹⁰**, wprowadzając nowe podejścia i rozwiązania transdyscyplinarne dostosowane do potrzeb i aspiracji społeczności lokalnych.

⁷ Znaczenie gospodarki społecznej podkreślono również w Planie działania Komisji na rzecz integracji i włączenia społecznego na lata 2021–2027 (COM(2020) 758 final).

⁸ <https://sdgs.un.org/goals>

⁹ COM(2020) 493 final.

¹⁰ COM(2021) 573 final.

Część tego potencjału jest jednak w dalszym ciągu niedostatecznie wykorzystywana. Gospodarka społeczna pozostaje koncepcją zbyt szeroko nieznaną¹¹. Wielu konsumentów chce kupować towary i usługi w bardziej odpowiedzialny sposób¹², jeżeli chodzi o ich źródło, ale niekoniecznie wie, jak to robić. Podmioty gospodarki społecznej nie zawsze mają łatwy dostęp do kapitału inwestycyjnego cierpliwych, długoterminowych inwestorów. Organy publiczne nie wykorzystują w pełni istniejących możliwości w zakresie ułatwiania przedsiębiorstwom społecznym dostępu do zamówień publicznych lub finansowania ani elastyczności wynikającej z obecnych unijnych zasad pomocy państwa. Ponieważ podmioty gospodarki społecznej nie są wystarczająco zrozumiane i uznane, napotykają trudności w rozwijaniu i rozszerzaniu swojej działalności, a tym samym hamuje się wywieranie przez nie jeszcze większych skutków gospodarczych i społecznych. Potrzebują one większego i lepszego wsparcia, aby mogły się rozwijać i prosperować.

Aby zoptymalizować potencjał gospodarki społecznej na jednolitym rynku, należy zwiększyć wysiłki, aby powielać pozytywne doświadczenia w państwach członkowskich oraz w miarę możliwości pomagać przedsiębiorstwom społecznym w rozwijaniu się z poziomu lokalnego do europejskiego, w tym za pomocą narzędzi cyfrowych.

Niniejszy plan działania ma na celu wzmocnienie innowacji społecznych, wspieranie rozwoju gospodarki społecznej i zwiększenie jej potencjału pod względem transformacji społecznej i gospodarczej. Zaproponowano w nim szereg działań na lata 2021–2030. Opiera się on na Inicjatywie na rzecz przedsiębiorczości społecznej¹³ oraz inicjatywie na rzecz przedsiębiorstw typu start-up i przedsiębiorstw scale-up¹⁴. Przygotowano go w ramach otwartego i pluralistycznego procesu trwającego dwa lata¹⁵.

2. ZDEFINIOWANIE GOSPODARKI SPOŁECZNEJ

Gospodarka społeczna obejmuje szereg podmiotów o różnych modelach biznesowych i organizacyjnych. Działają one w wielu różnych sektorach gospodarki, którymi są: rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo, budownictwo, ponowne użycie i naprawa, gospodarowanie odpadami, handel hurtowy i detaliczny, energia i klimat, informacja i komunikacja, działalność finansowa i ubezpieczeniowa, działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna, sztuka, kultura i media.

W kontekście niniejszego planu działania i powiązanych inicjatyw UE gospodarka społeczna obejmuje podmioty o następujących głównych wspólnych zasadach i cechach: prymat człowieka oraz celów społecznych lub środowiskowych nad zyskiem, reinwestowanie większości zysków i nadwyżek w celu prowadzenia działań w interesie

¹¹ Koncepcja gospodarki społecznej cieszy się niewielkim uznaniem lub w ogóle nie jest uznawana w co najmniej 10 państwach UE. Zob. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, *Najnowsze zmiany w gospodarce społecznej w Unii Europejskiej*, Monzon J. L. i Chaves R., 2017, s. 39.

¹² Na przykład w [badaniu Eurobarometr](#) z marca 2020 r. wskazano powszechnie podzielany pogląd, że jednym z najskuteczniejszych sposobów rozwiązywania problemów środowiskowych jest „zmiana sposobu konsumpcji” i „zmiana sposobu produkcji i handlu”.

¹³ COM(2011) 682 final.

¹⁴ COM(2016) 733 final.

¹⁵ SWD(2021) 373.

członków/użytkowników („interes zbiorowy”) lub ogółu społeczeństwa („interes ogólny”) oraz demokratyczne lub partycypacyjne sprawowanie rządów.

Tradycyjnie **termin „gospodarka społeczna”** odnosi się do czterech głównych rodzajów podmiotów dostarczających towary i usługi swoim członkom lub ogółowi społeczeństwa: spółdzielni, towarzystw pomocy wzajemnej, stowarzyszeń (w tym organizacji charytatywnych) i fundacji. Są to podmioty prywatne, niezależne od organów publicznych i mające określone formy prawne.

Przedsiębiorstwa społeczne¹⁶ obecnie ogólnie pojmuje się jako stanowiące część gospodarki społecznej. Przedsiębiorstwa społeczne działają przez dostarczanie towarów i świadczenie usług na rynku w sposób przedsiębiorczy i często innowacyjny, a powodem ich działalności handlowej są cele społeczne lub środowiskowe. Zyski przeważnie reinwestuje się z myślą o osiągnięciu celu społecznego tych przedsiębiorstw. Sposób ich organizacji i struktura własności również są zgodne z zasadami demokratycznymi lub partycypacyjnymi bądź skupione na postępie społecznym¹⁷. Przedsiębiorstwa społeczne mają różne formy prawne w zależności od kontekstu krajowego.

W odniesieniu do podmiotów gospodarki społecznej niektóre zainteresowane strony, państwa i organizacje międzynarodowe¹⁸ używają również terminów takich jak: „przedsiębiorstwa gospodarki społecznej”, „przedsiębiorstwa społeczne i solidarnościowe” oraz „trzeci sektor”. Przedsiębiorstwa społeczne integrujące przez pracę są rodzajem przedsiębiorstw społecznych powszechnym w całej Europie. Specjalizują się w zapewnianiu możliwości zatrudnienia osobom w niekorzystnej sytuacji.

Większość działań zaproponowanych w niniejszym planie działania dotyczy wszystkich podmiotów gospodarki społecznej, jednak niektóre mogą być specyficzne dla jednej lub drugiej kategorii.

3. TWORZENIE ODPOWIEDNICH RAM DLA ROZWOJU GOSPODARKI SPOŁECZNEJ

3.1. Opracowywanie ram polityki i ram prawnych

Dowody wskazują na znaczenie poprawy „sprzyjającego otoczenia” dla rozwoju gospodarki społecznej. Jak potwierdziły badania¹⁹ i zainteresowane strony²⁰, ramy

¹⁶ Od czasu Inicjatywy na rzecz przedsiębiorczości społecznej terminu „przedsiębiorstwo społeczne” użyto w wielu tekstach prawnych UE do celów finansowania. Zob. definicje w rozporządzeniu (UE) nr 1296/2013 w sprawie programu Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych; rozporządzeniu (UE) nr 346/2013 w sprawie europejskich funduszy na rzecz przedsiębiorczości społecznej; rozporządzeniu (UE) 2021/1057 ustanawiającym Europejski Fundusz Społeczny Plus.

¹⁷ COM(2011) 682 final.

¹⁸ Na przykład Międzynarodowa Organizacja Pracy.

¹⁹ Np. Jenkins, Hamish, Ilcheong Yi, Samuel Bruelisauer i Kamen Chaddha. *Guidelines for Local Governments on Policies for Social and Solidarity Economy* [Wytczne dla władz lokalnych dotyczące polityki na rzecz gospodarki społecznej i solidarności], UNRISD, Genewa, 2021, współpraca UE-OECD w zakresie przedsiębiorczości społecznej (np. [Instrument Better Entrepreneurship Policy](#), opracowania dotyczące polityki i szczegółowe przeglądy polityki dla państw członkowskich) oraz Komisja Europejska, *Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report* [Przedsiębiorstwa społeczne i ich ekosystemy w Europie – porównawcze sprawozdanie

polityki i ramy prawne stanowią zasadniczą część tego otoczenia, lecz dostosowanie ich do potrzeb gospodarki społecznej nie jest zadaniem łatwym.

Międzysektorowy charakter gospodarki społecznej i fakt, że obejmuje ona różne rodzaje podmiotów, stanowią istotne wyzwania dla organów publicznych, co utrudnia opracowanie skutecznego podejścia. Pojedyncze i wyraźne punkty wejścia w administracji publicznej należą do rzadkości. Podmiotom gospodarki społecznej często trudno jest wybrać formę prawną spośród różnych opcji, które nie są w pełni dostosowane do ich potrzeb.

Opracowanie spójnych ram dla gospodarki społecznej wymaga uwzględnienia jej szczególnego charakteru i potrzeb w odniesieniu do licznych polityk i przepisów horyzontalnych i sektorowych, takich jak dotyczące: opodatkowania, zamówień publicznych, konkurencji, kwestii socjalnych i rynku pracy, edukacji, umiejętności i szkoleń, opieki zdrowotnej i usług opiekuńczych, wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), gospodarki o obiegu zamkniętym itd.

Na przykład **opodatkowanie** jest obszarem polityki ważnym dla gospodarki społecznej. Niewiele państw opracowało specjalne i spójne ramy opodatkowania przedsiębiorstw społecznych. Wiele państw zapewnia środki zachęty począwszy od zwolnień z podatku od osób prawnych od zysku niepodzielonego po zwolnienia z VAT lub stawki obniżone tego podatku, obniżone/pokrywane z dotacji koszty ubezpieczenia społecznego lub obniżki podatkowe dla prywatnych i instytucjonalnych darczyńców²¹. Dostęp do tych zachęt może być jednak skomplikowany, a poszczególne działania nie zawsze są odpowiednio koordynowane.

Sektorowe polityki publiczne również mają znaczenie dla podmiotów gospodarki społecznej, ponieważ podmioty te są ważnymi partnerami dla organów publicznych w świadczeniu **usług społecznych, zdrowotnych i opiekuńczych**. W związku ze starzeniem się społeczeństwa gospodarka usług opiekuńczych rozwija się, oferując możliwości zatrudnienia. Pracownicy świadczący usługi w tych sektorach (głównie kobiety) stoją jednak w obliczu wielu wyzwań związanych z niskimi płacami i niepewnymi warunkami zatrudnienia. Nowa europejska strategia w dziedzinie opieki, którą zapowiedziano na 2022 r., będzie między innymi okazją do pobudzenia gospodarki usług opiekuńczych, aby uwydatnić znaczną wartość dodaną gospodarki społecznej w tym sektorze, a także przyczynić się do poprawy warunków pracy.

Przy opracowywaniu odpowiednich ram polityki i ram prawnych **organy publiczne muszą wziąć pod uwagę różnorodność form prawnych istniejących w gospodarce społecznej**. Chociaż spółdzielnie, towarzystwa pomocy wzajemnej, fundacje, stowarzyszenia i przedsiębiorstwa społeczne mają ze sobą wiele wspólnego, mają jednak również różne cele i sposoby działania i napotykają specyficzne przeszkody.

W gospodarce społecznej **spółdzielnie** stanowią ugruntowaną formę modelu biznesowego gospodarki społecznej. Są one zarządzane przez producentów,

podsumowujące], Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. i Carini C., Luksemburg, 2020.

²⁰ SWD(2021) 373.

²¹ Komisja Europejska, *Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report*, Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. i Carini C., Luksemburg, 2020, s. 177.

użytkowników lub pracowników i prowadzone zgodnie z zasadą „jeden członek, jeden głos”²². Z czasem okazało się, że stanowią formę uniwersalną i możliwą do wykorzystania we wszystkich sektorach, oferując innowacyjne rozwiązania dla wyzwań społecznych. Spółdzielnie zgłaszają jednak, że ich struktura własności utrudnia im korzystanie z inwestycji kapitałowych. Szczególne wsparcie finansowe i inne niż finansowe może odgrywać kluczową rolę, w przypadku gdy spółdzielnie zakładane są w kontekście wykupów pracowniczych²³ w celu utrzymania miejsc pracy i kontynuowania rentownej działalności gospodarczej.

Towarzystwa pomocy wzajemnej zgłaszają, że w obowiązujących przepisach nie uwzględnia się w wystarczającym stopniu ich charakteru nienastawionego na zysk. Z tego powodu **Komisja będzie podnosić świadomość organów krajowych w zakresie specyfiki modelu wzajemności** i możliwości zmniejszenia obciążenia administracyjnego²⁴.

Fundacje i stowarzyszenia w sektorze gospodarki społecznej wyjaśniają, że doświadczają trudności w czerpaniu pełnych korzyści z jednolitego rynku. Na przykład **stowarzyszenia** napotykać ograniczenia w prowadzeniu działalności transgranicznej. Kwestię tę poruszono w projekcie sprawozdania Parlamentu Europejskiego zawierającego zalecenia dla Komisji w sprawie statutu europejskich stowarzyszeń transgranicznych i organizacji nienastawionych na zysk, który to statut ma zostać wkrótce przyjęty²⁵. Aby lepiej zrozumieć problemy, z jakimi borykają się stowarzyszenia, **Komisja przeprowadzi badanie obejmujące analizę porównawczą systemów i warunków prawnych w odniesieniu do stowarzyszeń w UE**.

Podobnie **fundacje** zgłaszają problemy z opodatkowaniem darowizn transgranicznych na rzecz organizacji pożytku publicznego²⁶ w innych państwach członkowskich. Zgodnie z zasadą traktatową dotyczącą swobodnego przepływu kapitału i niedyskryminacji²⁷ oraz

²² W 2003 r. ustanowiono unijną formę prawną spółdzielni europejskiej (rozporządzenie (WE) nr 1435/2003). Jest to forma spółdzielni europejskiej pomocna w przypadku spółdzielni prowadzących działalność w więcej niż jednym państwie UE. Stanowi również podstawę prawną dla innych przedsiębiorstw, które chcą się zrzeszyć. Dopelnieniem tego rozporządzenia jest dyrektywa Rady 2003/72/WE uzupełniająca statut spółdzielni europejskiej w odniesieniu do zaangażowania pracowników.

²³ Wykupy pracownicze mogą być skutecznym sposobem wyjścia z kryzysu w przedsiębiorstwie i rozwiązania problemów w zakresie międzypokoleniowego transferu przedsiębiorstw.

²⁴ Komisja na przykład wyjaśni, w jaki sposób można zmniejszyć obciążenie administracyjne dla towarzystw ubezpieczeń wzajemnych dzięki wzmocnionym ramom proporcjonalności zaproponowanym w kontekście przeglądu dyrektywy Wypłacalność II (COM(2021) 581).

²⁵ Sprawozdanie na podstawie art. 225 TFUE (procedura ustawodawcza z inicjatywy własnej), nr ref. 2020/2026(INL), Komisja Prawna – sprawozdanie Sergeya Lagodinsky’ego.

²⁶ Organizacje pożytku publicznego to podmioty, których status umożliwia im otrzymywanie od osób fizycznych i przedsiębiorstw darowizn motywowanych względami podatkowymi lub otrzymywanie ulg podatkowych bezpośrednio w związku z ich działalnością. Aby uzyskać taki status, podmiot musi spełnić szereg wymogów, które można podzielić na trzy szerokie kategorie: wymogi dotyczące charakteru nienastawionego na zysk, wymogi dotyczące wartościowego celu i wymogi pożytku publicznego (tj. podmiot musi przynosić korzyści szerokiej i wystarczająco inkluzywnej części społeczeństwa). Zob. OECD, *Taxation and Philanthropy* [Opodatkowanie a filantropia], OECD Tax Policy Studies nr 27, Paryż, 2020.

²⁷ Potwierdzoną w następujących orzeczeniach Trybunału Sprawiedliwości: wyrok z dnia 14 września 2006 r., Centro di Musicologia Walter Stauffer, C-386/04; wyrok z dnia 27 stycznia 2009 r., Persche, C-318/07; wyrok z dnia 10 lutego 2011 r., Missionswerk, C-25/10.

odpowiednimi orzeczeniami Trybunału Sprawiedliwości²⁸ darczyńcy muszą przedstawić indywidualną analizę porównywalności²⁹, aby móc skorzystać z korzystnych zasad opodatkowania darowizn transgranicznych. W praktyce jednak procedury stosowane przez państwa członkowskie zwiększają koszty przestrzegania przepisów i koszty administracyjne oraz powodują niepewność zarówno dla podmiotów charytatywnych, jak i darczyńców. Komisja Europejska może wszczynać postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w przypadkach, w których bariery dla działalności transgranicznej wynikają z braku transpozycji prawa UE, z naruszenia tego prawa lub z jego nieprawidłowego wdrożenia.

Od 2011 r. szereg państw członkowskich wprowadziło ukierunkowane **ramy prawne i politykę** w odniesieniu do przedsiębiorstw społecznych lub gospodarki społecznej³⁰. Oprócz tego, że rozwiązania te przyczyniły się do uznania tych przedsiębiorstw, w niektórych przypadkach zaowocowały innymi pozytywnymi zmianami, takimi jak utworzenie specjalnych jednostek ministerialnych i pogłębiony dialog między zainteresowanymi stronami a organami publicznymi. **W niektórych państwach opracowano systemy oznakowania lub certyfikacji**, które mogą przynosić korzyści podmiotom gospodarki społecznej oraz ułatwiać im dostęp do konkretnych polityk i umożliwiać szczególne traktowanie³¹. Udań reformy mogłyby stanowić inspirację dla innych państw członkowskich.

Komisja opracowała szereg narzędzi i zasobów, by wspierać państwa członkowskie i wzajemne uczenie się wśród decydentów. Komisja przygotowuje wraz z Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) wytyczne dotyczące odpowiednich ram prawnych dla przedsiębiorstw społecznych, które to wytyczne mają zostać opublikowane w 2022 r. Komisja opublikowała niedawno również przewodnik i zbiór dobrych praktyk w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych³². Wszystkie te materiały i doświadczenia mogą pomóc państwom członkowskim w ulepszeniu ram krajowych i regionalnych. Państwa członkowskie mają również możliwość uzyskania dostosowanej do potrzeb wiedzy fachowej za pośrednictwem Instrumentu Wsparcia Technicznego.

Komisja będzie zachęcać do wzajemnego uczenia się oraz zapewniać państwom członkowskim wytyczne i wsparcie przez:

- **organizowanie seminariów internetowych i warsztatów od 2022 r. dla urzędników publicznych z uwzględnieniem mapowania, gromadzenia i wymiany dobrych praktyk** w różnych obszarach polityki, takich jak: pomoc państwa, opodatkowanie, inwestycje społeczne, przenoszenie własności przedsiębiorstw na pracowników, systemy oznakowania i certyfikacji, pomiar skutków społecznych;

²⁸ Wyrok z dnia 14 września 2006 r., Centro di Musicologia Walter Stauffer, sprawa C-386/04; wyrok z dnia 27 stycznia 2009 r., Persche, sprawa C-318/07; wyrok z dnia 10 lutego 2011 r., Missionswerk, sprawa C-25/10.

²⁹ Proces, w ramach którego krajowe organy podatkowe zajmują się uznawaniem równoważności organizacji pożytku publicznego z siedzibą w innych państwach członkowskich UE.

³⁰ Zob. Komisja Europejska, *Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report*, Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. i Carini C., Luksemburg, 2020.

³¹ Na przykład francuskie „solidarnościowe przedsiębiorstwo użyteczności społecznej” (ESUS) i status „przedsiębiorstwa społecznego” wprowadzony przez Bułgarię, Włochy, Rumunię i Słowację.

³² https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/tools-public-buyers/social-procurement_pl

- **publikowanie wytycznych dotyczących odpowiednich ram podatkowych dla podmiotów gospodarki społecznej** z uwzględnieniem dostępnych analiz i informacji przekazanych przez organy państw członkowskich i zainteresowane podmioty gospodarki społecznej;
- **publikowanie wytycznych wyjaśniających obowiązujące przepisy dotyczące opodatkowania transgranicznych darowizn na rzecz pożytku publicznego** mające zastosowanie do fundacji i stowarzyszeń oraz wdrażanie zasady niedyskryminacji w państwach członkowskich;
- **rozpoczęcie badania na temat krajowych systemów oznakowania/certyfikacji dotyczących gospodarki społecznej**, obejmującego mapowanie takich systemów istniejących w państwach członkowskich, a także określenie dobrych praktyk oraz wspólnych cech i kryteriów. Celem badania będzie również zapewnienie państwom członkowskim wspólnego podejścia i wytycznych oraz zbadanie możliwości dobrowolnego wzajemnego uznawania.

Realizując te działania oraz mając na uwadze zapewnienie kompleksowego podejścia do gospodarki społecznej i ułatwienie jej równomiernego rozwoju we wszystkich państwach członkowskich i regionach UE, Komisja przedstawi **w 2023 r. wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie opracowania warunków ramowych gospodarki społecznej**. Będzie to obejmowało:

- zachęcenie decydentów do lepszego dostosowania ram polityki i ram prawnych do potrzeb podmiotów gospodarki społecznej;
- przedstawienie zaleceń dotyczących konkretnych obszarów polityki, takich jak: polityka zatrudnienia, pomoc państwa, zamówienia publiczne, opodatkowanie, badania naukowe, edukacja, umiejętności i szkolenia, usługi opiekuńcze i społeczne, udzielanie wsparcia finansowego i niefinansowego dostosowanego do wszystkich etapów istnienia przedsiębiorstwa oraz statystyka;
- podkreślenie, w jaki sposób struktura instytucjonalna i zaangażowanie zainteresowanych stron mogą ułatwić pracę podmiotów gospodarki społecznej.

3.2. Gospodarka społeczna a pomoc państwa

Publiczne wsparcie finansowe odgrywa ważną rolę w umożliwianiu rozpoczęcia działalności i rozwoju podmiotów gospodarki społecznej. Kontrola pomocy państwa ma na celu utrzymanie równowagi między tym wsparciem a uczciwą konkurencją. W przypadku zainteresowanych podmiotów gospodarki społecznej można wyróżnić szereg wyzwań i możliwości.

Jeden z problemów polega na tym, że organy publiczne i beneficjenci często nie wykorzystują w pełni istniejących możliwości w zakresie pomocy państwa. Zainteresowane strony zgłaszają, że organy publiczne często niepotrzebnie ograniczają kwotę pomocy udzielanej przedsiębiorstwom społecznym do ogólnego progu *de minimis* (200 000 EUR w okresie 3 lat) i nie biorą pod uwagę innych możliwości, które byłyby zgodne z zasadami pomocy państwa, takich jak: pomoc regionalna, pomoc na finansowanie ryzyka lub pomoc na rekrutację pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji, a w przypadku których maksymalne kwoty pomocy są na ogół wyższe.

Ponadto obowiązujące przepisy UE dotyczące **usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym**³³ otwierają znaczne możliwości w zakresie pomocy państwa. Podmioty mogą korzystać z tej elastyczności tylko wtedy, gdy powierzono im określone zadanie, tj. świadczenie usługi w ogólnym interesie gospodarczym. Organy publiczne jednak nie zawsze w pełni wykorzystują tę możliwość, na przykład w odniesieniu do działalności przedsiębiorstw społecznych koncentrujących się na zapewnianiu miejsc pracy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji. W związku z tym Komisja ułatwi dostęp do odpowiednich wytycznych dotyczących pomocy państwa i zajmie się tym tematem na seminariach internetowych i warsztatach, które zorganizuje (zob. część 3.1).

Drugim problemem jest to, że zainteresowane podmioty gospodarki społecznej zgłaszają, iż wielkość dostępnego im wsparcia w ramach pomocy państwa nie zawsze jest odpowiednia, w szczególności jeżeli chodzi o pomoc na dostęp do finansowania i dotację na rekrutację pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji, regulowane **ogólnym rozporządzeniem w sprawie wyłączeń blokowych („GBER”)**³⁴. Istnieją dowody świadczące o tym, że przedsiębiorstwa społeczne rzeczywiście mają zazwyczaj większe trudności z dostępem do finansowania niż przedsiębiorstwa standardowe (zob. sekcja 4.2).

W ramach przeglądu GBER, który ze względu na wygaśnięcie tego rozporządzenia zostanie przeprowadzony z końcem 2023 r., **Komisja rozważy, czy dostępne dowody uzasadniają złagodzenie zasad w odniesieniu do pomocy na dostęp przedsiębiorstw społecznych do finansowania oraz w odniesieniu do pomocy na zatrudnianie pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej lub bardzo niekorzystnej sytuacji.**

Komisja wzywa państwa członkowskie do lepszego wykorzystania w stosownych przypadkach przysługującego im marginesu swobody przy definiowaniu usługi świadczonej w ogólnym interesie gospodarczym, tak aby umożliwić objęcie nim kwalifikującej się działalności prowadzonej przez przedsiębiorstwa społeczne. Ponadto państwa członkowskie powinny nadal inwestować w szkolenia i budowanie zdolności swoich administracji, by zwiększyć ich wiedzę na temat zasad pomocy państwa.

3.3. Lepszy dostęp do rynków: społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne

Dostarczanie towarów i usług organom publicznym i przedsiębiorstwom głównego nurtu oraz współpraca z nimi mają kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarki społecznej. Generuje to dochody i umożliwia podmiotom gospodarki społecznej osiągnięcie samowystarczalności pod względem finansowym. Ponieważ **zamówienia publiczne stanowią 14 % europejskiego PKB**³⁵, w dużej mierze uznaje się je za kluczowe

³³ W szczególności decyzja Komisji 2012/21/UE z dnia 20 grudnia 2011 r. w sprawie stosowania art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym.

³⁴ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu.

³⁵ Zob. COM(2017) 572 final, s. 3.

narzędzie polityki wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych.³⁶

Przeprowadzony w 2014 r. przegląd unijnych przepisów dotyczących zamówień publicznych³⁷ stworzył organom publicznym wszyskch szczebli wiele możliwości pod względem wykorzystywania zamówień publicznych do osiągnięcia różnych celów polityki, w tym wspierania ochrony środowiska i realizacji celów społecznych. W przepisach tych na przykład wyraźnie wymienia się aspekty społeczne jako jeden z czynników, które można uwzględnić w kryteriach udzielenia zamówienia na podstawie kryteriów „oferty najkorzystniejszej ekonomicznie”. Od tego czasu Komisja podjęła szereg inicjatyw mających na celu podniesienie świadomości na temat wartości dodanej zielonych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zapewnienie wytycznych i rozpowszechnianie dobrych praktyk. Komisja na przykład niedawno opublikowała zmieniony przewodnik „Kwestie społeczne w zakupach”³⁸, zawierający praktyczne wskazówki i przykłady.

W ostatnich latach niektóre władze lokalne i regionalne oraz miasta wykorzystały potencjał strategicznych zamówień publicznych, aby sprostać wyzwaniom społecznym/zaspokoić potrzeby społeczne i promować zmiany systemowe. **Większości zamówień publicznych jednak nadal udziela się wyłącznie na podstawie kryterium ceny**, a społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne wciąż są koncepcją o wiele mniej znaną i rozwiniętą niż zielone zamówienia publiczne. Komisja zintensyfikuje działania służące podkreśleniu konkretnych korzyści wynikających z procedur udzielania zamówień publicznych i koncesji oraz sposobów wykorzystywania tych procedur do osiągnięcia celów polityki w dziedzinie pracy i polityki społecznej, poprawy warunków pracy i świadczenia wysokiej jakości usług społecznych.

Jednocześnie ważne jest zwiększenie zdolności podmiotów gospodarki społecznej do ubiegania się o zamówienia publiczne oraz ułatwienie podmiotom gospodarki społecznej dostępu do zamówień prywatnych. Interakcje z przedsiębiorstwami głównego nurtu pomagają podmiotom gospodarki społecznej rozwijać się i rozrastać, a współpraca tego rodzaju nasiliła się. Istnieje jednak pole do bardziej systematycznej integracji z łańcuchami wartości przedsiębiorstw głównego nurtu i wchodzenia w partnerstwa z takimi przedsiębiorstwami w celu wspólnego ubiegania się o zamówienia publiczne, również przez pilotażową realizację nowych projektów w ramach Programu na rzecz jednolitego rynku.

Komisja:

- **zintensyfikuje starania zmierzające do podnoszenia świadomości, wspierania wymiany dobrych praktyk i szkolenia zarówno urzędników odpowiedzialnych za zamówienia publiczne, jak i podmiotów gospodarki społecznej w zakresie sposobu wykorzystywania procedur udzielania zamówień publicznych i koncesji do osiągania celów polityki społecznej.** W tym celu w państwach członkowskich zorganizowane zostaną warsztaty;

³⁶ Varga E., *How Public Procurement Can Spur the Social Economy* [Jak zamówienia publiczne mogą pobudzać gospodarkę społeczną], Stanford Social Innovation Review, 2021.

³⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE.

³⁸ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767?locale=pl>

- **rozpocznie w 2022 r. nową inicjatywę w ramach Programu na rzecz jednolitego rynku, wspierając tworzenie partnerstw lokalnych i regionalnych** między podmiotami gospodarki społecznej a przedsiębiorstwami głównego nurtu, umożliwiając rozwój rynku zakupów między przedsiębiorstwami z uwzględnieniem kwestii społecznych;
- w miarę możliwości będzie **w większym stopniu wykorzystywać klauzule społeczne w procedurach udzielania zamówień publicznych przez Komisję.**

Ponadto Komisja opublikuje sprawozdanie w celu zwiększenia wykorzystania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych w państwach członkowskich.

Komisja wzywa państwa członkowskie i inne właściwe organy publiczne do wspierania i monitorowania wykorzystywania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych na ich terytorium we współpracy z zainteresowanymi podmiotami gospodarki społecznej.

3.4. Promowanie gospodarki społecznej na szczeblu regionalnym i lokalnym

Modele biznesowe gospodarki społecznej przynoszą wartość lokalnym gospodarkom i społeczeństwom dzięki wspieraniu ich inkluzywności, odporności i zrównoważoności. Są one silnie zakorzenione lokalnie i mają przede wszystkim służyć społeczności w miejscu, w którym mają siedzibę, zatrzymując ludność, działalność gospodarczą i dochody na szczeblu lokalnym. W związku z tym przyczyniają się do stymulowania lokalnego rozwoju gospodarczego w sektorach szczególnie istotnych dla regionów, na przykład na obszarach wiejskich, pod względem rolnictwa i produkcji żywności ekologicznej lub niebieskiej gospodarki. Promują krótkie łańcuchy wartości dodanej ułatwiające lokalną produkcję i konsumpcję oraz wspierają działania w dziedzinie klimatu i gospodarkę o obiegu zamkniętym. Przyczyniają się również do świadczenia usług społecznych, które są często ograniczone na obszarach wiejskich i w regionach bardziej oddalonych.

Jak zapowiedziano w „**Długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich UE**”³⁹, Komisja podejmie szereg działań, które umożliwią przedsiębiorcom i małym przedsiębiorstwom przeniesienie się na obszary wiejskie i pomogą im w dostosowaniu się do zmieniającego się środowiska gospodarczego, stworzą możliwości w zakresie innowacyjnych praktyk biznesowych, współpracy i tworzenia klastrów oraz przyczynią się do rozwoju nowych sektorów gospodarki. Szczególny nacisk zostanie położony na krótkie łańcuchy dostaw produktów rolno-spożywczych, bezpośrednio łączące producentów z konsumentami, a uzupełnieniem tej inicjatywy będą działania ukierunkowane na rozwój zatrudnienia i możliwości nauki dla osób młodych oraz na zrównoważony rozwój biogospodarki.

Wiele europejskich władz regionalnych i lokalnych ma uprawnienia do opracowywania strategii i instrumentów wspierających rozwój lokalnych i regionalnych ekosystemów gospodarki społecznej. Istnieje pole do lepszego wykorzystania tego potencjału⁴⁰.

Wymiana i współpraca między władzami regionalnymi i lokalnymi stanowi skuteczny sposób poprawy wzajemnego uczenia się w dziedzinie gospodarki społecznej. Dotyczy to

³⁹ COM(2021) 345 final.

⁴⁰ OECD, *Regional Strategies for the Social Economy: Examples from France, Spain, Sweden and Poland* [Strategie regionalne na rzecz gospodarki społecznej: przykłady z Francji, Hiszpanii, Szwecji i Polski], Paryż, 2020.

w szczególności współpracy transgranicznej. W ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji dostępne jest wsparcie, aby pomóc władzom lokalnym i regionalnym w zacieśnieniu współpracy z podmiotami gospodarki społecznej, również z wykorzystaniem strategii inteligentnej specjalizacji. **Platforma sprawiedliwej transformacji** stanowi platformę aktywnej wymiany dla wszystkich zainteresowanych stron w regionach szczególnie dotkniętych transformacją klimatyczną, w tym dla podmiotów gospodarki społecznej⁴¹. Ponadto Komisja **wspiera wzajemne uczenie się, współpracę i budowanie społeczności między regionami i władzami lokalnymi**. Na przykład inicjatywa „Europejskie Regiony Gospodarki Społecznej” oraz **misje na rzecz gospodarki społecznej**⁴² podniosły rangę gospodarki społecznej na szczeblu lokalnym i zapewniły wsparcie finansowe na potrzeby organizacji sesji wzajemnego uczenia się z udziałem władz lokalnych i zainteresowanych podmiotów gospodarki społecznej. Prace te są dodatkowo wspierane przez inicjatywy lokalne takie jak Porozumienie Burmistrzów.

Komisja będzie dalej rozwijać te inicjatywy wspierające współpracę transnarodową z naciskiem na umożliwienie sprawiedliwej transformacji ekologicznej i cyfrowej (zob. sekcja 4.3). Będzie również **zachęcać do korzystania z programu Interreg Europa i partnerstwa na rzecz gospodarki społecznej w ramach inteligentnej specjalizacji**⁴³, aby propagować wymianę transgraniczną i międzyregionalną.

Komisja:

- **będzie wspierać państwa członkowskie i zainteresowane strony w pobudzaniu gospodarki społecznej i innowacji społecznych na obszarach wiejskich za pośrednictwem przyszłej unijnej sieci ds. wspólnej polityki rolnej oraz w dalszym stopniu uwzględniać klastry innowacji społecznych i ekologicznych**⁴⁴ w europejskiej polityce klastrów przemysłowych, aby zapewniać wskazówki oraz wspierać badania, budowanie nowych zdolności, wymianę dobrych praktyk i tworzenie transgranicznych sieci kontaktów.
- rozszerzy **sieć europejskich regionów gospodarki społecznej** w celu wzmocnienia nowych partnerstw regionalnych i lokalnych, w szczególności by pobudzić transformację cyfrową i ekologiczną na tych terenach;
- **wzmocni tworzenie sieci kontaktów między przedsiębiorstwami na obszarach wiejskich** dzięki Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości, jak również przez zaproszenia do współpracy regionalnej rozsyłane za pośrednictwem europejskich misji na rzecz gospodarki społecznej. W długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich szczególny

⁴¹ Zob. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism/just-transition-platform_pl

⁴² Zob. https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy-eu_en

⁴³ Zob. <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/social-economy>

⁴⁴ Klastry innowacji społecznych i ekologicznych gromadzą podmioty gospodarki społecznej, władze lokalne oraz instytucje edukacyjne i badawcze w ramach wspólnie zarządzanej struktury lub projektu. Współpracują na określonym obszarze geograficznym w celu zwiększenia lokalnego dobrobytu gospodarczego, społecznego i środowiskowego. Ich zakres działalności jest zróżnicowany i obejmuje różne dziedziny – od gospodarki o obiegu zamkniętym po zatrudnienie i integrację zawodową, zrównoważone rolnictwo lub tworzenie inkubatorów i wsparcie przedsiębiorczości społecznej. Zob. https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/cluster_en.

nacisk zostanie położony na przedsiębiorczość i gospodarkę społeczną na obszarach wiejskich.

Komisja wzywa państwa członkowskie do utworzenia lokalnych punktów kontaktowych ds. gospodarki społecznej, które będą odgrywały rolę ambasadorów gospodarki społecznej, zapewniały wzajemne wsparcie, ułatwiały dostęp do finansowania unijnego i krajowego oraz współpracowały z organami zarządzającymi funduszami europejskimi.

3.5. Promowanie gospodarki społecznej na szczeblu międzynarodowym

Zmiana klimatu, degradacja środowiska, zmiany demograficzne oraz nierówności gospodarcze i społeczne to wyzwania o charakterze globalnym. UE i państwa trzecie mają wspólne cele zawarte w Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030. Gospodarka społeczna może pomóc w osiągnięciu tych celów zarówno w UE, jak i poza nią. Dlatego **działania zapowiedziane w innych sekcjach niniejszego planu mogą również stanowić inspirację do wspierania gospodarki społecznej w państwach niebędących członkami UE.**

Stopień rozwoju gospodarki społecznej znacznie się różni w poszczególnych państwach trzecich. Niektóre z nich mają wieloletnie tradycje w niektórych obszarach gospodarki społecznej. Inne mają prężne ekosystemy innowacji społecznych lub przedsiębiorstw społecznych, ale w wielu krajach model gospodarki społecznej dopiero zaczyna powstawać. Zainteresowane strony mogą czerpać korzyści z wymiany doświadczeń i dobrych praktyk, co może pomóc w przyspieszeniu reform.

W ciągu ostatniego dziesięciolecia **unijna polityka współpracy międzynarodowej wspierała rozwój gospodarki społecznej**. Na przykład partnerstwo UE z Międzynarodowym Sojuszem Spółdzielczym⁴⁵ przyczyniło się do zwiększenia widoczności spółdzielni i poprawy badań nad nimi na całym świecie, a także ułatwiło budowanie zdolności i tworzenie sieci kontaktów. Komisja sfinansowała również szereg programów budowania zdolności na poziomie regionalnym, które wspierają i wzmacniają gospodarkę społeczną i ekosystemy przedsiębiorczości społecznej⁴⁶.

Możliwe jest również **zintensyfikowanie dialogu i współpracy w zakresie gospodarki społecznej z kluczowymi partnerami międzynarodowymi**, takimi jak OECD, grupa zadaniowa ONZ ds. gospodarki społecznej i solidarnej oraz Międzynarodowa Organizacja Pracy. Przyczyni się to zarówno do zwiększenia widoczności gospodarki społecznej poza granicami UE, jak i do lepszego dzielenia się dostępnymi wskazówkami i narzędziami politycznymi opracowanymi przez Komisję Europejską, w szczególności we współpracy z OECD. **Komisja będzie opierać się na tych inicjatywach i dalej promować gospodarkę społeczną na arenie międzynarodowej.**

Komisja w szczególności:

- **będzie promować ukierunkowanie gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej w programach w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej i Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej**, na przykład przez współpracę z delegaturami Unii i organami publicznymi w państwach

⁴⁵ <https://www.coops4dev.coop/en>

⁴⁶ Na przykład [projekt MedUP!](#) i [projekt Safir](#) w południowym regionie Morza Śródziemnego.

niebędących członkami UE, aby ułatwić opracowanie specjalnych środków na rzecz gospodarki społecznej;

- **poprawi dostęp do finansowania dla przedsiębiorców społecznych na Balkanach Zachodnich, w ramach Partnerstwa Wschodniego i południowego sąsiedztwa** dzięki rozpoczęciu działań mających na celu pobudzenie inicjatyw oddolnych i wsparcie pośredników w opracowywaniu produktów finansowych dostosowanych do potrzeb podmiotów gospodarki społecznej.

Komisja zachęca organy publiczne w państwach niebędących członkami UE do korzystania z ogólnodostępnych wskazówek i narzędzi politycznych dotyczących gospodarki społecznej, które Komisja Europejska oferuje we współpracy z OECD i MOP⁴⁷.

4. TWORZENIE MOŻLIWOŚCI ROZWOJU PODMIOTÓW GOSPODARKI SPOŁECZNEJ

4.1. Wsparcie dla przedsiębiorstw i budowanie zdolności

Większość podmiotów gospodarki społecznej ma silny wymiar przedsiębiorczości i wnosi znaczący wkład w zrównoważony wzrost gospodarczy i tworzenie zrównoważonych miejsc pracy. Podmioty te uczestniczą w wymianie rynkowej i generują przychody ze sprzedaży towarów i usług. Podczas gdy wiele z nich chce pozostać małymi i lokalnymi przedsiębiorstwami, niektóre z nich mogą pragnąć rozszerzyć działalność na inne rynki w UE i poza nią. Dlatego mogą one korzystać ze wsparcia na rzecz rozwoju biznesu, by zwiększyć skalę działalności i rozwijać się. W istniejących systemach wsparcia nie zawsze uwzględnia się jednak szczególne cechy modeli biznesowych tych podmiotów, jeżeli chodzi o zarządzanie, podział zysków, warunki pracy i skutki społeczne. Ponadto pracownicy, w tym osoby z grup w niekorzystnej sytuacji, mają istotne potrzeby w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji, podobnie jak w innych sektorach gospodarki. W kontekście starzenia się siły roboczej i rosnącego drenażu mózgów ważną rolę mogą odgrywać międzypokoleniowy transfer wiedzy i przedsiębiorczość osób starszych.

Modele biznesowe gospodarki społecznej mogą wpływać na działalność gospodarczą głównego nurtu i wywoływać efekty zewnętrzne w odniesieniu do niej. Coraz większa liczba przedsiębiorstw głównego nurtu zbliża się do celów gospodarki społecznej. Na przykład „przedsiębiorstwa pożytku” i „przedsiębiorstwa ukierunkowane na wywarcie wpływu” uwzględniają w swoich misjach zrównoważone ambicje, inne przedsiębiorstwa natomiast przyjmują doraźne środki, by zwiększyć przejrzystość i aktywniej współpracować ze społecznościami. Ten fakt oraz stopniowe włączanie kryteriów z zakresu ochrony środowiska, polityki społecznej i ładu korporacyjnego do zarządzania przedsiębiorstwami głównego nurtu oraz do polityki inwestycyjnej instytucji finansowych i funduszy inwestycyjnych stwarzają nowe możliwości pod względem współpracy i wzajemnego inspirowania się, a także dostępu do nowych rynków. Komisja wzmocni również **interakcje między podmiotami gospodarki społecznej**

⁴⁷ Np. opracowania dotyczące polityki na tematy związane z gospodarką społeczną, międzynarodowe przewodniki dotyczące form prawnych i pomiaru skutków społecznych oraz narzędzie oceny Better Entrepreneurship na potrzeby kształtowania polityki, zob. <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-economy/social-entrepreneurship.htm>. MOP wydała przewodnik informacyjny do [zalecenia MOP nr 193](#) dotyczącego promowania spółdzielni i poświęci Międzynarodową Konferencję Pracy w 2022 r. „Gospodarcze społecznej i solidarnej na rzecz ukierunkowanej na człowieka przyszłości pracy”.

a przedsiębiorstwami głównego nurtu dzięki promowaniu najlepszych praktyk, np. w dziedzinie społecznej przedsiębiorczości wewnętrznej⁴⁸.

Biorąc pod uwagę **przekrojowy charakter gospodarki społecznej**, programy dotyczące innowacji, gotowości inwestycyjnej, umiędzynarodowienia przedsiębiorstw, rozwoju obszarów wiejskich i gospodarki o obiegu zamkniętym mają znaczenie dla podmiotów z tego sektora, nawet jeśli często są skierowane ogólnie do MŚP⁴⁹. Istotne informacje są jednak zazwyczaj rozproszone i trudne do wykorzystania. Nawet wtedy, gdy istnieją specjalne inicjatywy, podmioty gospodarki społecznej często nie mają dostatecznej wiedzy na ich temat lub uważają je za złożone. Pomocne mogą być sieci przedstawicielskie i sieci przedsiębiorczości, ale nie we wszystkich państwach takie sieci istnieją.

Dokument roboczy służb Komisji towarzyszący niniejszemu planowi działania⁵⁰ zawiera przegląd odpowiednich programów UE i finansowania unijnego na lata 2021–2027. Finansowanie unijne, na przykład z funduszy europejskiej polityki spójności, wykorzystuje się na szczeblu krajowym i regionalnym. Dalsze źródła finansowania są dostępne na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym; zapewniają je również podmioty prywatne. Poruszanie się w tym otoczeniu może być trudne, zwłaszcza dla małych podmiotów.

W związku z tym Komisja:

- w ramach paktu na rzecz umiejętności **ułatwi tworzenie partnerstwa na rzecz umiejętności** w ekosystemie przemysłowym gospodarki bliskości i gospodarki społecznej w kontekście programu na rzecz umiejętności i zaktualizowanej strategii przemysłowej dla Europy. Od 2022 r. powstawać będą specjalne ośrodki tworzenia sieci kontaktów, wiedzy, poradnictwa i zasobów, aby wspierać sygnatariuszy paktu w działaniach w zakresie oferowania osobom w wieku produkcyjnym możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji;
- **będzie wspierać zwiększanie skali gospodarki społecznej i promować jej umiędzynarodowienie** dzięki mobilizacji europejskich sieci wsparcia przedsiębiorstw i platform partnerstwa, takich jak Europejska Sieć Przedsiębiorczości⁵¹ i Europejska Platforma Współpracy Klastrow⁵²;
- **uruchomi w 2023 r. nowy jednolity portal UE dotyczący gospodarki społecznej**, aby zapewnić wyraźny punkt kontaktowy dla zainteresowanych podmiotów gospodarki społecznej, innych istotnych podmiotów i osób poszukujących informacji na temat odpowiedniego finansowania unijnego, polityk, sieci/platform i inicjatyw. Portal ten uprości dostęp do istniejącego wsparcia i podniesie świadomość działań UE w tej dziedzinie. Ponadto portal ułatwi dostęp do odpowiednich inicjatyw służących budowaniu zdolności i zapewni konkretne wskazówki dotyczące możliwości finansowania unijnego (szkolenia, warsztaty, seminaria internetowe, praktyczne przewodniki i narzędzia).

⁴⁸ Zob. np. <https://www.leagueofintrapreneurs.com/>

⁴⁹ Większość podmiotów gospodarki społecznej to MŚP.

⁵⁰ SWD(2021) 373, sekcja 5.

⁵¹ <https://een.ec.europa.eu/>

⁵² <https://clustercollaboration.eu>

Wskazówki dotyczące możliwości finansowania unijnego będą również udostępniane za pośrednictwem Centrum Doradztwa InvestEU, Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości i unijnego punktu informacyjnego poświęconego pomocy społecznej. W przypadku instytucji zarządzających funduszami polityki spójności wskazówki są dostępne za pośrednictwem platformy fi-compass⁵³, która zapewnia wsparcie doradcze w zakresie instrumentów finansowych wdrażanych w systemie zarządzania dzielonego.

Mając na celu szersze budowanie zdolności, **Komisja będzie wspierać rozwój sieci przedstawicielskich gospodarki społecznej**, w szczególności w państwach członkowskich UE, w których przedsiębiorstwa społeczne i ekosystemy gospodarki społecznej nie są w pełni rozwinięte tak, jak jest to możliwe.

Komisja wzywa państwa członkowskie do zachęcania inkubatorów przedsiębiorczości głównego nurtu, by rozszerzyły wsparcie na podmioty gospodarki społecznej w celu zwiększenia możliwości wsparcia przedsiębiorstw w zakresie gotowości inwestycyjnej. Inspiracją może być inicjatywa pilotażowa „Better Incubation”⁵⁴ Komisji Europejskiej.

Zwiększanie atrakcyjności przedsiębiorczości

Przedsiębiorczość społeczna i gospodarka społeczna mogą być szczególnie atrakcyjne dla młodzieży, osób z niepełnosprawnościami, osób ze środowisk migracyjnych, kobiet i innych niedostatecznie reprezentowanych przedsiębiorców. Co ciekawe, w przypadku przedsiębiorczości społecznej odsetek kobiet-przedsiębiorców jest większy niż w przedsiębiorczości tradycyjnej⁵⁵, w której kobiety stanowią jedynie 30 %⁵⁶. Podnoszenie świadomości na temat tych alternatywnych modeli biznesowych mogłoby zwiększyć atrakcyjność przedsiębiorczości w ujęciu bardziej ogólnym i wspomóc integrację na rynku pracy. **Młodsze pokolenia** wykazują duże zainteresowanie zrównoważonym rozwojem, w związku z czym gospodarka społeczna może być dla nich interesująca. W ostatnich latach edukacja w zakresie przedsiębiorczości stała się powszechniejszym elementem w systemach edukacji. Modele biznesowe gospodarki społecznej, w tym formy spółdzielcze, nadal nie są jednak standardowym elementem wszystkich programów nauczania w zakresie przedsiębiorczości i zajęć dotyczących działalności gospodarczej.

Komisja:

- w 2022 r. **uruchomi nową akademię polityki w dziedzinie przedsiębiorczości młodzieży** w ramach EFS+. Będzie ona miała na celu wspieranie przedsiębiorczości młodzieży, w tym wśród kobiet-przedsiębiorców i przedsiębiorców społecznych, poprzez współpracę z decydentami krajowymi i sieciami na rzecz przedsiębiorczości młodzieży;

⁵³ <https://www.fi-compass.eu/>

⁵⁴ <https://betterincubation.eu/>

⁵⁵ OECD, *Women's Social Entrepreneurship and Innovation* [Przedsiębiorczość społeczna i innowacyjność kobiet], Huysentruyt M., Paryż, 2014.

⁵⁶ <https://www.eib.org/en/publications/why-are-women-entrepreneurs-missing-out-on-funding-executive-summary>

- będzie wspierała wzajemne uczenie się przedsiębiorców z sektora gospodarki społecznej dzięki lepszemu promowaniu programu „Erasmus” dla młodych przedsiębiorców⁵⁷ wśród podmiotów gospodarki społecznej.

Komisja przeanalizuje sposoby wspierania synergii między różnymi programami finansowania unijnego, aby zidentyfikować udane projekty, które można by potencjalnie rozszerzyć na przedsiębiorstwa społeczne.

Komisja wzywa instytucje szkolnictwa wyższego do wykorzystania w pełni instrumentów europejskich takich jak inicjatywa Uniwersytety Europejskie⁵⁸ w celu stymulowania gospodarki społecznej i przedsiębiorczości.

4.2. Poprawa dostępu do finansowania

Szacuje się, że w okresie programowania 2014–2020 z budżetu UE przeznaczono co najmniej 2,5 mld EUR na wsparcie gospodarki społecznej⁵⁹. Ogólnie **ambicją Komisji jest zwiększenie poziomu wsparcia na lata 2021–2027**. Oczekuje się, że dzięki większemu spodziewanemu efektowi mnożnikowemu InvestEU oraz większemu wsparciu na rzecz skutków społecznych i innowacji zmobilizowane zostaną inwestycje o wyższej wartości. W ramach innych programów UE oferowane będzie specjalne lub pośrednie wsparcie gospodarki społecznej; należą do nich na przykład komponent „Zatrudnienie i innowacje społeczne” Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, program „Horyzont Europa”, Program na rzecz jednolitego rynku, Erasmus+, Europejski Korpus Solidarności, program „Kreatywna Europa” i program LIFE. Na szczeblu krajowym finansowanie unijne będzie dostępne w szczególności za pośrednictwem funduszy polityki spójności oraz Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Dzięki ukierunkowanemu wsparciu udzielanemu na szczeblu unijnym i krajowym, w szczególności w ramach programu Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych (EaSI)⁶⁰, więcej pośredników i inwestorów jest świadomych istnienia podmiotów gospodarki społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych, oraz zapewnia zwrotne wsparcie finansowe i wsparcie na rozwój biznesu w celu zaspokojenia ich potrzeb. Banki etyczne odegrały w tym względzie ważną rolę. Ponadto znak europejskich funduszy na rzecz przedsiębiorczości społecznej (EuSEF)⁶¹ umożliwił inwestorom łatwą identyfikację funduszy inwestujących w przedsiębiorstwa społeczne. Od czasu kryzysu finansowego w 2008 r. sektor mikrofinansowy również odnotował znaczny wzrost w UE i państwach z nią sąsiadujących. Wiele instytucji mikrofinansowych należy do sektora

⁵⁷ <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>

⁵⁸ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_pl

⁵⁹ Szacunek ten odzwierciedla jedynie wsparcie przeznaczone na gospodarkę społeczną. Inne szeroko zakrojone środki UE (np. mające na celu wsparcie MŚP lub innowacji) przyniosły korzyści gospodarce społecznej, ale nie są uwzględnione w tych kwotach.

⁶⁰ W ramach programu EaSI w latach 2014–2020 uruchomiono kompleksowy pakiet środków mających na celu umożliwienie przedsiębiorstwom społecznym dostępu do finansowania. Wsparcie obejmowało gwarancje kredytowe, inwestycje kapitałowe służące budowaniu zdolności pośredników finansowych, dotacje na tworzenie rynków finansowania społecznego i na obniżenie kosztów transakcji związanych z inwestycjami, a także wsparcie doradcze.

⁶¹ Rozporządzenie (UE) nr 346/2013 w sprawie europejskich funduszy na rzecz przedsiębiorczości społecznej.

gospodarki społecznej i realizuje specjalną misję społeczną polegającą na udzielaniu pomocy w zakresie tworzenia przedsiębiorstw osobom ze słabszych grup i mającym trudności z dostępem do tradycyjnego systemu bankowego, a tym samym na wspomaganiu tworzenia miejsc pracy przez te osoby dla nich samych i dla innych. Ogólnie rzecz biorąc korzystanie z produktów finansowych takich jak gwarancje okazało się skutecznym sposobem mobilizowania prywatnych środków finansowych dla przedsiębiorstw społecznych zarówno od inwestorów głównego nurtu, jak i od inwestorów filantropijnych.

Pomimo tego pozytywnego rozwoju sytuacji analiza rynków finansowania przedsiębiorstw społecznych wykazała utrzymujące się niedopasowanie popytu i podaży w dziedzinie finansowania zwrotnego przedsiębiorstw społecznych w Europie, zarówno pod względem dostępu do finansowania dłużnego, jak i dostępu do finansowania kapitałowego. W dziedzinie finansowania przedsiębiorstw społecznych lukę w finansowaniu oszacowano na prawie 1 mld EUR rocznie w całej Europie⁶², w dziedzinie mikrofinansowania natomiast lukę oszacowano na 12,9 mld EUR rocznie w całej UE⁶³. Istnieją znaczne różnice między państwami i w ich obrębie. Ogólnie rzecz biorąc, nadal istnieje wiele możliwości poprawy podaży finansowania dostosowanego do potrzeb na poszczególnych etapach cyklu życia przedsiębiorstwa (tj. etapu załączkowego, etapu rozpoczynania działalności gospodarczej, etapu zwiększania skali działalności).

W związku z tym Komisja:

- **wprowadzi w 2022 r. nowe produkty finansowe w ramach Programu InvestEU mające na celu mobilizację finansowania prywatnego** ukierunkowanego na potrzeby przedsiębiorstw społecznych na różnych etapach rozwoju. Będzie to obejmowało gwarancje umożliwiające przedsiębiorstwom społecznym i mikroprzedsiębiorstwom dostęp do kredytów, inwestycje kapitałowe i quasi-kapitałowe w przedsiębiorstwa społeczne i przedsiębiorstwa zorientowane na wywieranie oddziaływania, a także inwestycje kapitałowe w pośredników finansowych⁶⁴. Centrum Doradztwa InvestEU zapewni wsparcie pośrednikom finansowym.⁶⁵

Fundacje są częścią gospodarki społecznej i odgrywają również ważną rolę w zapewnianiu finansowania w formie dotacji na rzecz gospodarki społecznej, innowacji społecznych i innych celów polityki UE. Podmioty charytatywne są w coraz większym stopniu zainteresowane dokonywaniem inwestycji związanych z ich misją, w tym inwestycji w organizacje gospodarki społecznej. Aby wykorzystać ten potencjał,

⁶² Komisja Europejska, *Social enterprise finance market: analysis and recommendations for delivery options* [Rynek finansowania przedsiębiorstw społecznych: analiza i zalecenia dotyczące wariantów realizacji], Spiess-Knafl W. i Scheck B, Luksemburg, 2019.

⁶³ Komisja Europejska, *Microfinance in the European Union: Market analysis and recommendations for delivery options in 2021-2027* [Mikrofinansowanie w Unii Europejskiej: analiza rynkowa i zalecenia dotyczące wariantów realizacji w latach 2021–2027], Luksemburg, 2020.

⁶⁴ Oprócz produktów finansowych wymienionych w niniejszym działaniu Komisja będzie regularnie oceniać luki rynkowe i nieoptymalne sytuacje w zakresie inwestycji, z którymi borykają się podmioty gospodarki społecznej, zarówno pod względem finansowania dłużnego, jak i finansowania kapitałowego, oraz w razie potrzeby opracuje testy rynkowe, a jeżeli będą one rozstrzygające, opracuje innowacyjne pilotażowe produkty finansowe.

⁶⁵ Kwalifikujący się pośrednicy finansowi są wymienieni w sekcji 6.4.2.1. rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2021/1078 z dnia 14 kwietnia 2021 r. określającego wytyczne inwestycyjne dotyczące Funduszu InvestEU.

Komisja ocenia uruchomienie wraz z fundacjami i organizacjami charytatywnymi specjalnych mechanizmów współinwestowania ukierunkowanych na docelowe obszary misji, aby skierować dodatkowy kapitał na zrównoważony rozwój, włączenie społeczne, innowacje społeczne, mieszkalnictwo i przeciwdziałanie bezdomności, pluralizm mediów oraz rozwój ekosystemów skutków społecznych. W planie działania na rzecz mediów i sektora audiowizualnego⁶⁶ Komisja zapowiedziała już ustanowienie w ramach programu InvestEU kapitałowego projektu pilotażowego mającego na celu wsparcie sektora mediów informacyjnych.

W zależności od zainteresowania rynku Centrum Doradztwa InvestEU może wspierać tworzenie transgranicznych platform inwestycyjnych, które skupiałyby partnerów zainteresowanych inwestycjami w gospodarkę społeczną.

W celu uzupełnienia powyższego działania podstawowego Komisja:

- we współpracy z partnerami wykonawczymi InvestEU **zapewni, aby pośrednicy finansowi InvestEU zapewniający finansowanie przedsiębiorstwom społecznym byli łatwi do zidentyfikowania przez potencjalnych beneficjentów**, w tym za pośrednictwem portalu InvestEU i portalu dotyczącego gospodarki społecznej;
- **uzupełni instrumenty finansowe wsparciem w formie dotacji na tworzenie rynków finansowania przedsiębiorstw społecznych** w Europie przez wsparcie tworzenia nowych instrumentów finansowych i programów na rzecz gotowości inwestycyjnej;
- **uzupełni kapitałowe instrumenty inwestycyjne wsparciem w formie dotacji** mającym na celu obniżenie kosztów transakcji związanych z inwestycjami kapitału podwyższonego ryzyka w przedsiębiorstwa społeczne;
- **będzie wspierać sieci unijne działające w obszarach mikrofinansowania i finansowania przedsiębiorstw społecznych**, aby podnosić świadomość w dziedzinie finansowania unijnego i usprawniać informowanie o nim, zwiększając zdolności organizacji członkowskich oraz dostarczać badań i danych.

Oprócz opracowywania nowych instrumentów państwa członkowskie mogą wprowadzać środki systemowe w celu zwiększenia dostępnego finansowania. Istniejące inicjatywy obejmują możliwość wnoszenia przez pracowników składek do funduszy emerytalnych i programów oszczędnościowych zorientowanych na cele społeczne.

Ponadto **lepszemu zrozumieniu i upowszechnieniu metodyk pomiaru skutków społecznych** może ułatwić sektorowi gospodarki społecznej informowanie o jego oddziaływaniu i dostęp do finansowania zorientowanego na wywieranie oddziaływania. Istnieje wiele metodyk, ale podmioty gospodarki społecznej zgłaszają, że różnorodność dostępnych narzędzi i zasobów może być przytłaczająca i utrudniać orientację, zwłaszcza w przypadku mniejszych lub mniej doświadczonych podmiotów. Podejście do pomiaru skutków społecznych powinno być dobrze przemyślane, proporcjonalne i dostosowane do różnorodności podmiotów oraz ich wielkości i etapu rozwoju.

Komisja:

⁶⁶ COM(2020) 784 final.

- **będzie wspierać rozwój metod pomiaru skutków społecznych i zarządzania tymi skutkami** dzięki mapowaniu i przeglądowi istniejących praktyk oraz organizowaniu szkoleń dla zainteresowanych podmiotów gospodarki społecznej, by umożliwić im lepsze zrozumienie takich praktyk i ułatwić ich stosowanie. Ponadto Komisja będzie współpracować z zainteresowanymi podmiotami w celu opracowania prostych standardowych metodyk oceny skutków społecznych dla podmiotów gospodarki społecznej w UE w 2023 r.

W projekcie sprawozdania platformy ds. zrównoważonego finansowania stwierdzono, że w obliczu pandemii i nierozwiązanych kwestii społecznych dotyczących zrównoważonej transformacji ważne jest określenie rodzajów działalności gospodarczej i podmiotów, które przyczyniają się do osiągnięcia celów społecznych. Platforma ta wskazuje, że wspólne wytyczne dotyczące systematyki społecznej mogłyby zwiększyć przejrzystość inwestycji i zapobiec pseudospołecznemu marketingowi. Zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie systematyki oraz jak wskazano w Planie działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych, **Komisja przygotowuje sprawozdanie na temat potencjalnego rozszerzenia unijnej systematyki dotyczącej zrównoważonego finansowania na cele społeczne.**

4.3. Maksymalizacja wkładu gospodarki społecznej w transformację ekologiczną i cyfrową

Unia Europejska ma ambicję, żeby stać się pierwszym kontynentem neutralnym dla klimatu do 2050 r., nie pozostawiając nikogo w tyle. Ten zamiar, jak również potrzeba powstrzymania utraty różnorodności biologicznej, zmniejszenia zanieczyszczenia i poprawy zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych stanowią centralne elementy Europejskiego Zielonego Ładu. Komisja zaproponowała szereg środków ustawodawczych⁶⁷ mających na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 55 % do 2030 r. w porównaniu z poziomami z 1990 r. Ponadto w ramach Europejskiego Zielonego Ładu Komisja zainicjowała Europejski Pakt na rzecz Klimatu⁶⁸ wspierający zobowiązania klimatyczne podejmowane przez obywateli i organizacje z bezpośrednimi korzyściami również dla gospodarki społecznej.

Ponadto europejska transformacja cyfrowa ma na celu umożliwienie obywatelom i przedsiębiorstwom wykorzystania szans wynikających z ukierunkowanej na człowieka, zrównoważonej i bardziej dostatniej cyfrowej przyszłości⁶⁹. Jeden z celów Planu działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych stanowi w szczególności, że co najmniej 80 % osób w wieku 16–74 lat powinno mieć podstawowe umiejętności cyfrowe.

Gospodarka społeczna przyczynia się do transformacji ekologicznej dzięki opracowywaniu zrównoważonych praktyk, towarów i usług na rzecz rozwoju przemysłowego, na przykład w dziedzinie gospodarki o obiegu zamkniętym, rolnictwa ekologicznego, energii ze źródeł odnawialnych, mieszkalnictwa i mobilności. W ten sposób podnosi również poziom akceptacji dla zmian zachowań, które to zmiany przyczyniają się do łagodzenia zmiany klimatu. **Wiele z tych rozwiązań ma charakter włączający i jest ukierunkowanych na podmioty najbardziej dotknięte transformacją ekologiczną lub mające większe trudności z dostosowaniem się do**

⁶⁷ COM(2021) 550 final.

⁶⁸ COM(2020) 788 final.

⁶⁹ COM(2021) 118 final.

niej. Rozwiązaniu tych problemów służą na przykład szkolenie pracowników i zmiana ich kwalifikacji, zapewnianie możliwości zatrudnienia w obszarach charakteryzujących się dbałością o środowisko oraz opracowywanie produktów i usług zaspokajających potrzeby społeczności lokalnych. Jest to istotny wkład, ponieważ przedsiębiorstwa komercyjne poświęcają niewiele uwagi obszarowi przystosowania się do zmiany klimatu.

Podmioty gospodarki społecznej dążące do osiągnięcia zarówno skutków społecznych, jak i ekologicznych zgłaszają, że potrzebują wsparcia, które pozwoliłoby im określić i przyjąć bardziej ekologiczne praktyki oraz budować zdolności i poszerzać wiedzę, w tym na temat możliwości finansowania celów środowiskowych.

Gospodarka społeczna jest równie ważnym czynnikiem w kontekście sprawiedliwej i sprzyjającej włączeniu społecznemu transformacji cyfrowej. Na przykład podmioty gospodarki społecznej z branży Tech4good, tj. technologii umożliwiających pożyteczne zmiany, wdrażają technologie cyfrowe (np. technologię rozproszonego rejestru, duże zbiory danych, sztuczną inteligencję, technologię wspomagającą) w celu osiągnięcia skutków ekologicznych lub społecznych⁷⁰. W gospodarce społecznej pojawiają się nowe cyfrowe modele biznesowe, na przykład w gospodarce współpracy i gospodarce platform. Spółdzielnie platformowe są przykładem przedsiębiorstw zarządzanych w sposób partycypacyjny, które korzystają z platform cyfrowych, aby ułatwiać uczestnictwo obywatelskie oraz sprzedaż lokalnie produkowanych towarów i usług, dążąc do osiągnięcia lepszych warunków pracy dla swoich członków. W szerszym ujęciu technologie cyfrowe mogą pełnić rolę dźwigni, ułatwiając powielanie udanych inicjatyw na rzecz gospodarki społecznej i zwiększanie ich skali we wszystkich państwach członkowskich i na jednolitym rynku. Ponadto technologie cyfrowe mogą przyczyniać się do ulepszenia procesów pracy w podmiotach gospodarki społecznej. Przetwarzanie danych, zarządzanie nimi i ich gromadzenie nie są jeszcze powszechnymi praktykami stosowanymi przez podmioty gospodarki społecznej. Jednocześnie pionierskie cyfrowe przedsiębiorstwa społeczne umożliwiają transformację cyfrową poprzez sprawianie, by technologie były możliwe do przystosowania, przystępne cenowo i dostępne, na przykład za pomocą cyfrowych dób wspólnych i technologii otwartego oprogramowania.

Umożliwienie wykorzystywania modeli biznesowych gospodarki społecznej jako czynników przyczyniających się do transformacji ekologicznej oraz zaspokajanie ich potrzeb w zakresie wdrażania technologii cyfrowych, sprzyjających włączeniu rozwiązań technologicznych i dostępu do danych będzie miało kluczowe znaczenie dla odbudowy przedsiębiorstw po pandemii COVID-19 i ich odporności w perspektywie długoterminowej.

Komisja:

- **zainicjuje ścieżkę transformacji w kierunku ekosystemu przemysłowego gospodarki bliskości i gospodarki społecznej**, by dalej współpracować z organami publicznymi i zainteresowanymi stronami nad utworzeniem wzmocnionego i bardziej odpornego ekosystemu gospodarki społecznej w ramach transformacji ekologicznej

⁷⁰ Calderini M., Chiodo V., Gerli F., Pasi G., *Social-Tech Entrepreneurs: Building Blocks of a New Social Economy* [Przedsiębiorcy społeczni z branży technologii: elementy nowej gospodarki społecznej], Stanford Social Innovation Review, 2021.

i cyfrowej. Ścieżka transformacji przyczyni się również do realizacji planu działania w tym obszarze⁷¹.

- **będzie wspierać współpracę transnarodową w celu zwiększenia zdolności gospodarki społecznej do przyjmowania i opracowywania bardziej ekologicznych praktyk, produktów i usług oraz do poprawy ich zdolności cyfrowych;**
- **rozpocznie działanie dotyczące innowacyjnego finansowania w ramach laboratorium nowego europejskiego Bauhausu** służące opracowaniu projektu pilotażowego w zakresie pozyskiwania darowizn na cele charytatywne;
- **we współpracy z zainteresowanymi stronami opracuje kodeks postępowania w zakresie wykorzystywania danych i zarządzania danymi w gospodarce społecznej**, aby wspierać wykorzystywanie danych i technologii.

Ponadto Komisja **zapewni, aby odpowiednie struktury wsparcia przedsiębiorstw na szczeblu europejskim dzieliły się doświadczeniami w zakresie oferowania podmiotom gospodarki społecznej wsparcia dostosowanego do ich potrzeb.** Będzie to obejmowało akcelerator transformacji cyfrowej w ramach programu europejskich ośrodków innowacji cyfrowych oraz Europejską Sieć Przedsiębiorczości.

Ponieważ gospodarka społeczna ma silne korzenie lokalne, organy publiczne, społeczeństwo obywatelskie, zainteresowane podmioty gospodarki społecznej i przedsiębiorstwa głównego nurtu mogą kształtować zielony ład w wymiarze lokalnym i łączyć na szczeblu lokalnym i regionalnym zasoby przeznaczone na inwestycje i innowacje, aby zapewnić sprawiedliwą transformację przynoszącą korzyści lokalne.

Komisja:

- **będzie współpracować z miastami w celu opracowania zielonego ładu w wymiarze lokalnym lub ekologicznych działań obywatelskich** przez zwiększenie zaangażowania podmiotów gospodarki społecznej i społeczności w Porozumienie Burmistrzów, Europejską inicjatywę miejską, inicjatywę „Intelligent Cities Challenge” [„Wyzwanie dla inteligentnych miast”], inicjatywę na rzecz miast i regionów o obiegu zamkniętym, platformę sprawiedliwej transformacji, nowy europejski Bauhaus i Europejski Pakt na rzecz Klimatu.

Wkład gospodarki społecznej jest szczególnie istotny dla rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym⁷² – sektor ten jest pionierem, jeżeli chodzi o działania i modele biznesowe, które zachowują jak najdłużej wartość produktów i materiałów, ograniczają odpady, stwarzają konsumentom możliwość oszczędności kosztów i tworzą lokalne miejsca pracy, zwłaszcza w zakresie naprawy, ponownego użycia i recyklingu. Potencjał ten można dalej promować przez podnoszenie świadomości w zakresie możliwości upowszechniania tych działań i wzmacnianie partnerstw z przedsiębiorstwami głównego nurtu w łańcuchach wartości oraz partnerstw publiczno-prywatnych z udziałem organów publicznych, instytutów badawczych, przemysłu i podmiotów gospodarki społecznej.

⁷¹ Zob. SWD(2021) 982.

⁷² COM(2020) 98 final oraz przyszły informator polityczny OECD *Supporting the social economy's contribution to the circular economy for a green and inclusive transition* [Wspieranie wkładu gospodarki społecznej w gospodarkę o obiegu zamkniętym z korzyścią dla transformacji ekologicznej i sprzyjającej włączeniu społecznemu] (publikacja ma nastąpić na początku 2022 r.).

Komisja:

- wyda wytyczne dotyczące sposobów upowszechniania i wspierania partnerstw na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym tworzonych między przedsiębiorstwami społecznymi a innymi podmiotami, w tym przedsiębiorstwami głównego nurtu oraz będzie podnosić świadomość w dziedzinie gospodarki społecznej w ramach europejskiej platformy zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym, Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości oraz innych sieci.

Partnerzy gospodarki społecznej odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu mieszkań socjalnych, mieszkań spółdzielczych i strategii rozwoju obszarów miejskich. W tym względzie borykają się z roczną luką inwestycyjną w wysokości 57 mld EUR⁷³, co ma negatywne skutki pod względem umożliwiania dostępu do mieszkań i ekologizacji zasobów mieszkaniowych w UE. Dzięki **inicjatywie na rzecz przystępnych cenowo mieszkań**⁷⁴ Komisja zwiększy zdolności w zakresie renowacji mieszkań socjalnych i przystępnych cenowo poprzez mobilizację partnerstw międzysektorowych na potrzeby realizacji projektu pilotażowego obejmującego 100 renowacji osiedli oraz poprzez promowanie przyjaznych do życia, dostępnych i przystępnych cenowo mieszkań wysokiej jakości.

Komisja wzywa państwa członkowskie i regiony UE do współpracy z gospodarką społeczną przy opracowywaniu ich strategii w ramach transformacji ekologicznej i cyfrowej oraz do lepszego wykorzystywania istniejącego finansowania, aby umożliwić transformację ekologiczną i cyfrową gospodarki społecznej.

4.4. Pobudzanie innowacji społecznych

Innowacje społeczne zapewniają nowe sposoby produkcji towarów, organizowania i świadczenia usług oraz nowe formy uczestnictwa obywatelskiego odpowiadające konkretnym potrzebom lub wyzwaniom społecznym⁷⁵. Zmieniają stosunki społeczne i mogą oferować nowe podejście polityczne, co może prowadzić do zmian systemowych. Działając w sposób oddolny i będąc blisko społeczności, obywateli i problemów, z którymi się borykają, podmioty gospodarki społecznej mają zdolność znajdowania innowacyjnych rozwiązań⁷⁶.

W ostatnich latach Komisja podjęła różne inicjatywy promujące innowacje społeczne (np. w ramach programu „Horyzont 2020”, w tym Europejskiego Konkursu na Innowację Społeczną, programu EaSI lub EFS). Tytułem eksperymentu w zakresie innowacji społecznych i finansowania zapewniono również wsparcie dla zlecania zadań mających na celu uzyskanie określonego oddziaływania społecznego⁷⁷. Komisja będzie kontynuować te inicjatywy i budować europejską wspólnotę innowatorów społecznych,

⁷³ Komisja Europejska, *Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe. Report of the High-Level Task Force on Investing in Social Infrastructure in Europe* [Wspieranie inwestycji w infrastrukturę społeczną w Europie. Sprawozdanie grupy zadaniowej wysokiego szczebla ds. inwestowania w infrastrukturę społeczną w Europie], L. Fransen, G. del Bufalo i E. Reviglio, Luksemburg, 2018.

⁷⁴ https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy-eu/affordable-housing-initiative_en

⁷⁵ <https://eusic.challenges.org/the-european-social-innovators-insight-report/2021>

⁷⁶ Przykłady można znaleźć w publikacji Komisji Europejskiej, *Social innovation: inspirational practices supporting people throughout their lives* [Innowacje społeczne: inspirujące praktyki wspierające ludzi przez całe życie], Luksemburg, 2020.

⁷⁷ <https://eiah.eib.org/about/initiative-social-outcomes-contracting>

aby wspierać wzajemne uczenie się i wspólne przedsięwzięcia przedsiębiorcze, rozwijając sieć laureatów Europejskiego Konkursu na Innowację Społeczną.

Wyzwaniem pozostaje jednak zwiększenie skali innowacji społecznych, w tym osiągnięcie sukcesu, jeżeli chodzi o ich wykorzystanie przez decydentów, znalezienie partnerów na innych terytoriach, zarówno w kraju, jak i za granicą, oraz dostosowanie do warunków lokalnych rozwiązań opracowanych gdzie indziej. Prowadzi to do utraty szans na osiągnięcie skutku systemowego i wykorzystanie pełnego potencjału inwestycji początkowej (często z udziałem środków publicznych). Komisja wspiera tworzenie krajowych centrów kompetencji w zakresie innowacji społecznych w celu zwiększenia zdolności innowacyjnych, w tym zdolności podmiotów gospodarki społecznej i nowych przedsiębiorców społecznych⁷⁸. Istnieje również możliwość zacieśnienia współpracy między podmiotami sektora publicznego, podmiotami charytatywnymi i podmiotami zajmującymi się inwestycjami społecznymi, tak aby lepiej wykorzystać dostępne zasoby oraz umożliwić upowszechnianie i powielanie innowacji społecznych.

Komisja:

- będzie pobudzać innowacje społeczne dzięki nowemu podejściu do współpracy transnarodowej w ramach EFS+. W 2022 r. zostanie utworzone **nowe „Europejskie Centrum Kompetencji w zakresie Innowacji Społecznych”**. Będzie się ono zajmowało organizowaniem wzajemnego uczenia się i budowania zdolności dla właściwych organów i struktur wsparcia. Ponadto ustanowiony zostanie nowy program dotacji ułatwiający transfer innowacji społecznych lub zwiększanie ich skali;
- **w 2022 r. zaproponuje utworzenie Europejskiego Funduszu na rzecz Katalizy Innowacji Społecznych** w ramach programu „Horyzont Europa”, który to fundusz będzie angażował obywateli, pracowników naukowych, przedsiębiorców, filantropów, inwestorów zorientowanych na wywieranie oddziaływania i organy administracji publicznej, by wspierać powielanie udanych innowacji społecznych i zwiększanie ich skali z myślą o osiągnięciu celów pięciu misji UE⁷⁹.

Ponadto Komisja będzie **udzielać dotacji w ramach programu „Horyzont Europa”**, aby podnieść świadomość przedsiębiorców społecznych i ułatwić im dostęp do zasobów ogólnoeuropejskich, krajowych, regionalnych i lokalnych ekosystemów innowacji.

5. ZWIĘKSZENIE UZNAWANIA GOSPODARKI SPOŁECZNEJ I JEJ POTENCJAŁU

Jak widać na przykładzie państw, w których gospodarka społeczna jest najbardziej zaawansowana, zwiększenie jej widoczności, w tym przez gromadzenie odpowiednich danych i statystyk, ma kluczowe znaczenie dla jej uznania i rozwoju.

Od 2011 r. Komisja przyczyniła się do zwiększenia widoczności i podniesienia rangi gospodarki społecznej, przedsiębiorstw społecznych i innowacji społecznych w całej UE za pośrednictwem różnych działań, w szczególności w zakresie finansowania lub badań⁸⁰. Również w państwach członkowskich organy publiczne i zainteresowane strony

⁷⁸ <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/pl/innowacje-spoeczne-i-wspolpraca-transnarodowa>

⁷⁹ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/missions-horizon-europe_en

⁸⁰ Do przykładów należą znak europejskich funduszy na rzecz przedsiębiorczości społecznej (rozporządzenie (UE) nr 346/2013), kompleksowa analiza przedsiębiorstw społecznych i ich

przyjęły interesujące inicjatywy mające na celu zwiększenie widoczności gospodarki społecznej i poprawę jej zrozumienia, w tym specjalne mechanizmy oznakowania i certyfikacji lub szeroko zakrojone kampanie informacyjne.

Dowody wskazują na to, że **ogół społeczeństwa, w tym osoby młode i w niekorzystnej sytuacji, partnerzy społeczni, zainteresowane strony i podmioty finansujące, nadal nie mają dostatecznej wiedzy na temat pozytywnych skutków gospodarki społecznej**⁸¹. Ponieważ ma to wpływ na rozwój odpowiedniej polityki wsparcia i możliwości rynkowych, priorytetem musi pozostać zwiększenie widoczności gospodarki społecznej. Komisja wykorzysta niniejszy plan działania, aby nawiązać współpracę z odpowiednimi zainteresowanymi stronami na wszystkich szczeblach w celu utrzymania dynamiki.

Komisja:

- **będzie prowadziła regularne działania komunikacyjne w ramach długoterminowego podejścia do komunikacji, które polega na uwydatnianiu roli i specyfiki gospodarki społecznej**, również we współpracy z zainteresowanymi podmiotami gospodarki społecznej.

Komisja zachęca również do organizowania regularnych szczytów poświęconych gospodarce społecznej, których gospodarzami byłyby państwa członkowskie i inne podmioty.

Posiadanie odpowiednich danych i statystyk również ma kluczowe znaczenie dla lepszego zrozumienia modeli biznesowych gospodarki społecznej i zapewnienia polityki opartej na dowodach. **Istniejące dane dotyczące gospodarki społecznej są jednak często skąpe, niepełne i trudne do porównania**. Na przykład tylko kilka państw członkowskich dostosowało swoje systemy rachunków narodowych do gromadzenia danych uzupełniających („rachunki satelitarne”) na temat gospodarki społecznej pomimo dostępnego wsparcia finansowego z budżetu UE. W rezultacie brakuje statystyk dotyczących wielkości, siły roboczej i rozwoju gospodarki społecznej oraz wyzwań dla niej. Na szczeblu UE szereg porównawczych, lecz niewyczerpujących procesów gromadzenia danych dostarczyło szacunki, ale wymagałyby one aktualizacji⁸². Brakuje również danych na temat potencjalnej wielkości i wagi darowizn charytatywnych oraz możliwości wykorzystywania tego rodzaju inwestycji prywatnych na potrzeby dalszego rozwoju gospodarki społecznej i osiągnięcia innych celów polityki UE. Komisja będzie zatem nadal wspierać politykę opartą na dowodach poprzez mapowanie, gromadzenie i analizowanie informacji ilościowych i jakościowych na temat gospodarki społecznej we wszystkich państwach członkowskich. Przyczyni się to również do monitorowania ekosystemu przemysłowego gospodarki bliskości i gospodarki społecznej.

ekosystemów w Europie przeprowadzona przez Komisję Europejską w 2020 r., a także Europejski Konkurs na Innowację Społeczną (<https://eusic.challenges.org/>).

⁸¹ Komisja Europejska, *Impact of the Commission's Social Business Initiative (SBI) and its follow-up actions* [Wpływ podjętej przez Komisję Inicjatywy na rzecz przedsiębiorczości społecznej oraz jej działań następczych], Haarich, S., Holstein, F., Spule, S., Galera, G., Franchini, B., Borzaga, C., Chiomento, S., Spiess-Knafl, W., Scheck, B., Salvatori, G., Luksemburg, 2020.

⁸² Zob. np. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, *Najnowsze zmiany w gospodarce społecznej w Unii Europejskiej*, Monzon J. L. i Chaves R., 2017, oraz Komisja Europejska, *Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report*, Borzaga C., Galera G., Franchini B., Chiomento S., Nogales R. i Carini C., Luksemburg, 2020.

Komisja:

- **przeprowadzi nowe badanie w celu zebrania informacji ilościowych i jakościowych na temat gospodarki społecznej, obejmującego wszystkie państwa członkowskie UE;**
- **przeprowadzi szczegółowe badanie dotyczące darowizn charytatywnych w UE.**

Zainteresowanie środowiska akademickiego gospodarką społeczną wzrosło, ale można by pogłębić dialog z decydentami i wzmocnić wzajemne inspirowanie się pomysłami przez te społeczności. Komisja będzie dążyć do ułatwienia takiej wymiany informacji.

6. DALSZE DZIAŁANIA

W ostatnim dziesięcioleciu Komisja podjęła istotne kroki w celu pobudzenia rozwoju gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych w ramach europejskiej społecznej gospodarki rynkowej. Należy umocnić i utrwalić dotychczasowe osiągnięcia, tak aby UE mogła zaspokajać potrzeby i wykorzystywać możliwości wynikające z wyzwań demograficznych oraz transformacji ekologicznej i cyfrowej, a jednocześnie budować sprawiedliwą i odporną gospodarkę sprzyjającą włączeniu społecznemu i stanowiącą w perspektywie długoterminowej odpowiedź na skutki kryzysu związanego z COVID-19.

Niniejszy plan działania stanowi europejskie ramy na okres do 2030 r. służące dalszemu wspieraniu rozwoju gospodarki społecznej. Określono w nim szereg działań, które należy podjąć w związku z realizacją Planu działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych oraz osiągnięciem jego celów dotyczących zatrudnienia i ograniczania ubóstwa.

Komisja podkreśli potencjał gospodarki społecznej w zakresie tworzenia miejsc pracy i wspierania spójności społecznej w kontekście procesu europejskiego semestru i wdrażania przez państwa członkowskie wytycznych dotyczących zatrudnienia.

Plan działania opracowano **we współpracy z zainteresowanymi podmiotami gospodarki społecznej**, a jego realizacja będzie również wymagała ich zaangażowania i współpracy na wszystkich szczeblach – unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym oraz międzynarodowym.

Pomyślna realizacja będzie również zależała od połączenia sił z państwami członkowskimi. **Komisja zachęca państwa członkowskie do przyjęcia lub aktualizacji strategii i środków na rzecz gospodarki społecznej we współpracy z zainteresowanymi podmiotami gospodarki społecznej.** W tym celu **wzywa je do wyznaczenia koordynatorów ds. gospodarki społecznej** w ich instytucjach, którzy będą odpowiedzialni za kierowanie tymi strategiami, zapewnienie spójnego kształtowania polityki we wszystkich departamentach rządowych oraz ułatwianie dostępu do finansowania unijnego i krajowego, a także za współpracę z instytucjami zarządzającymi funduszami strukturalnymi.

Komisja będzie wspomagać państwa członkowskie w określeniu strategii i środków na rzecz gospodarki społecznej oraz wspierać prace koordynatorów ds. gospodarki

społecznej, mając na uwadze realizację niniejszego planu działania i działań następnych z nim związanych.

Komisja będzie również ściśle współpracować z innymi instytucjami i organami Unii, mianowicie z Parlamentem Europejskim, Komitetem Regionów i Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym oraz Grupą Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

Komisja zwraca się do podmiotów gospodarki społecznej oraz instytucji i organów Unii o poparcie niniejszego planu działania i aktywny udział w jego realizacji przy bezpośrednim zaangażowaniu zainteresowanych podmiotów gospodarki społecznej. Będzie współpracować ze swoją grupą ekspertów ds. gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych, której mandat zostanie odnowiony przed wygaśnięciem obecnego.

Komisja w 2025 r. podsumuje realizację planu działania i opublikuje sprawozdanie, w którym przedstawi postępy i rozwój sytuacji.

KLUCZOWE DZIAŁANIA KOMISJI I HARMONOGRAM ICH REALIZACJI

Przedstawienie wniosku dotyczącego zalecenia Rady w sprawie opracowania warunków ramowych gospodarki społecznej (zob. sekcja 3.1)	2023
Organizowanie seminariów internetowych i warsztatów dla urzędników publicznych dotyczących różnych obszarów polityki istotnych dla gospodarki społecznej (zob. sekcja 3.1)	2022, 2023
Rozpoczęcie nowej inicjatywy w ramach Programu na rzecz jednolitego rynku, wspierającej tworzenie partnerstw lokalnych i regionalnych między podmiotami gospodarki społecznej a przedsiębiorstwami głównego nurtu, umożliwiając rozwój rynku zakupów między przedsiębiorstwami z uwzględnieniem kwestii społecznych (zob. sekcja 3.3)	2022
Poprawa dostępu do finansowania dla przedsiębiorców społecznych na Bałkanach Zachodnich, w ramach Partnerstwa Wschodniego i południowego sąsiedztwa dzięki rozpoczęciu działań mających na celu pobudzenie inicjatyw oddolnych i wsparcie pośredników w opracowywaniu produktów finansowych dostosowanych do potrzeb podmiotów gospodarki społecznej (zob. sekcja 3.5)	2023
Uruchomienie nowego jednolitego portalu UE dotyczącego gospodarki społecznej , aby zapewnić jasny punkt kontaktowy dla zainteresowanych podmiotów gospodarki społecznej, innych istotnych podmiotów i osób poszukujących informacji na temat odpowiedniego finansowania unijnego, polityk i inicjatyw (zob. sekcja 4.1)	2023
Uruchomienie nowej akademii polityki w dziedzinie przedsiębiorczości młodzieży , która będzie miała na celu wspieranie przedsiębiorczości młodzieży, w tym wśród kobiet-przedsiębiorców i przedsiębiorców społecznych, przez współpracę z decydentami krajowymi i sieciami na rzecz przedsiębiorczości młodzieży (zob. sekcja 4.1)	2022
Wprowadzenie nowych produktów finansowych w ramach Programu InvestEU mających na celu mobilizację finansowania prywatnego ukierunkowanego na potrzeby przedsiębiorstw społecznych na różnych etapach rozwoju (zob. sekcja 4.2)	2022
Wspieranie rozwoju metod pomiaru skutków społecznych i zarządzania tymi skutkami , aby zapewnić pomoc podmiotom gospodarki społecznej w UE (zob. sekcja 4.2)	2023
Zainicjowanie ścieżki transformacji w kierunku ekosystemu przemysłowego gospodarki bliskości i gospodarki społecznej , by dalej współpracować z organami publicznymi i zainteresowanymi stronami nad realizacją planu działania w tym obszarze (zob. sekcja 4.3)	2022
Pobudzanie innowacji społecznych dzięki nowemu podejściu do współpracy transnarodowej w ramach EFS+ oraz utworzeniu nowego „Europejskiego Centrum Kompetencji w zakresie Innowacji Społecznych” (patrz sekcja 4.4)	2022

